

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут будівництва та архітектури
Кафедра охорони праці та безпеки життєдіяльності

03-10-124М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до проведення практичних занять та
виконання самостійної роботи
з навчальної дисципліни «Соціальна відповідальність» за
змістовим модулем «Охорона праці в галузі»

*для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за усіма
освітньо-професійними програмами спеціальностей ННІЕМ
усіх форм навчання*

Рекомендовано науково-
методичною радою
з якості ННІЕМ
Протокол № 10 від 29.02.2024 р.

Рівне – 2024

Методичні вказівки до проведення практичних занять та виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни «Соціальна відповідальність» за змістовим модулем «Охорона праці в галузі» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за усіма освітньо-професійними програмами спеціальностей ННІЕМ усіх форм навчання. [Електронне видання] / Г.І. Туровська. Рівне: НУВГП, 2024. 14 с.

Укладач: Г.І. Туровська, к.т.н., доцент кафедри охорони праці та безпеки життєдіяльності.

Відповідальний за випуск – О.М. Кухнюк, к.т.н., в.о. завідувача кафедри охорони праці та безпеки життєдіяльності.

Голова науково-методичної ради з якості
ННІ економіки та менеджменту,
д.е.н., професор

Н.Е. Ковшун

© Туровська Г.І., 2024
© Національний університет
водного господарства та
природокористування, 2024

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Рекомендації до вивчення змістового модуля «Охорона праці в галузі».....	5
2. Практичні роботи.....	6
2.1. Плани практичних занять.....	6
2.2. Практичні завдання.....	8
3. Самостійна робота.....	10
Рекомендована література.....	13

ВСТУП

Комплексний підхід до вирішення проблем охорони праці в галузі професійної діяльності реалізується на основі принципу як економічної мотивації, так і відповідальності працівників за створення та дотримання належних, нешкідливих і здорових умов праці, забезпечення професійної та екологічної безпеки. Важливим є підготовка майбутніх фахівців у розрізі такого підходу, розумінні складових і функціонування системи управління охороною праці та шляхів щодо забезпечення безпеки і гігієни праці. Саме на здобуття таких знань і спрямований змістовий модуль «Охорона праці у галузі» навчальної дисципліни «Соціальна відповідальність».

Мета та завдання вивчення змістового модуля полягають в усвідомленні майбутніми фахівцями (магістрами) нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці та забезпеченні гарантій збереження здоров'я і працездатності працівників шляхом ефективного управління охороною праці та формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку.

Основні результати навчання, які набувають здобувачі під час вивчення змістового модуля, – це вміння:

- розуміти соціально відповідальні трудові відносини в сфері охорони праці та виділяти сучасні вимоги до забезпечення охорони праці в структурі соціальної відповідальності;
- визначати першочергові заходи і засоби поліпшення стану виробничого середовища та безпеки праці як невід'ємну складову соціальної відповідальності.

1. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ «ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ»

Методичні вказівки розроблені з метою надання допомоги здобувачам освіти другого (магістерського) рівня за усіма освітньо-професійними програмами спеціальностей ННЕМ усіх форм навчання у підготовці до практичних занять та виконання самостійної роботи у розрізі тематики змістового модуля «Охорона праці в галузі» навчальної дисципліни «Соціальна відповідальність».

Виконання практичних завдань, відповідно до плану практичних занять, завдань самостійної роботи з використанням рекомендованого списку літератури надасть здобувачам можливість оволодіти навчальним матеріалом за темою «Спеціальні розділи охорони праці в галузі професійної діяльності», підготуватися до модульного контролю та в цілому використати набуті знання під час виконання своїх професійних обов'язків.

Оцінювання знань здійснюється за 100-бальною шкалою: практична складова (60 балів), модульна або підсумкова складова (40 балів). У розрізі змістового модуля «Охорона праці в галузі» на практичну частину для здобувачів денної форми навчання відведено 12 б., модульний контроль – 10 б. Для здобувачів заочної форми навчання на практичну складову – 12 б.

2. ПРАКТИЧНІ РОБОТИ

Мета практичних робіт є поточна перевірка рівня засвоєння здобувачами навчального матеріалу змістового модуля «Охорона праці в галузі» за темою навчальної дисципліни «Спеціальні розділи охорони праці в галузі професійної діяльності».

У процесі виконання практичних робіт здобувач повинен оволодіти вміннями:

- управління діями щодо запобігання виникненню нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві;
- визначати першочергові заходи і засоби поліпшення стану виробничого середовища для умов галузі професійної діяльності;
- застосовувати сучасні методи дослідження і аналізу ризиків, загроз і небезпек на робочих місцях і виробничих об'єктах.

2.1. Плани практичних занять для здобувачів освіти денної (дистанційної) форми навчання

Тема 1

Аналіз, прогнозування та профілактика виробничого травматизму та професійних захворювань

Перелік питань вільного вибору здобувачем для обговорення:

1. Аналіз виробничого травматизму в галузі професійної діяльності.
2. Соціально-економічні наслідки професійної захворюваності в галузі професійної діяльності.
3. Методи аналізу виробничого травматизму та професійної захворюваності.
4. Аналіз причин виникнення нещасних випадків на прикладі професійної діяльності.
5. Порядок розслідування нещасних випадків на виробництві.
6. Особливості розслідування нещасних випадків в період дії правового режиму воєнного (надзвичайного) стану.
7. Особливості розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру.
8. Модель управління ризиками нещасних випадків.
9. Заходи щодо запобігання травмам і професійним захворюванням на прикладі професійної діяльності.

10. Застосування ризик-орієнтованого підходу до попередження нещасних випадків.
11. Порядок заохочення посадових осіб за дотримання вимог охорони праці з врахуванням професійного ризику виробництва.
12. Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві.

Рекомендована література [1-5, 6-8, 10-12, 17, 18, 21].

Тема 2

Оцінка соціальної та економічної ефективності заходів щодо поліпшення умов та охорони праці

Перелік питань вільного вибору здобувачем для обговорення:

1. Соціальні та економічні питання охорони праці.
2. Соціально-економічне значення охорони праці.
3. Економічна зацікавленість суб'єктів страхування в поліпшенні умов і безпеки праці.
4. Економічні методи управління охороною праці.
5. Витрати на поліпшення умов і охорону праці.
6. Економічна оцінка заходів з охорони праці.
7. Соціальна та економічна ефективність заходів щодо поліпшення умов та охорони праці.
8. Економічна ефективність заходів для запобігання нещасних випадків на підприємстві.
9. Оцінка ефективності функціонування СУОП в галузі професійної діяльності.
10. Вплив СУОП на економічні показники підприємства.
11. Аналіз і обґрунтування раціональних заходів і засобів щодо удосконалення трудового процесу в умовах галузі професійної діяльності.
12. Аналіз і обґрунтування раціональних заходів і засобів поліпшення стану виробничого середовища за чинниками, характерними для галузі професійної діяльності.

Рекомендована література [2, 3, 6, 8, 13-19, 21].

2.2. Практичні завдання

1. Розрахувати кількісний і якісний показники травматизму, а також узагальнюючий показник (коефіцієнт трудових втрат) на підприємстві, середньосписковий склад працюючих на якому складає 100 осіб. За звітний період відбулося 5 нещасних випадків із загальною кількістю 45 днів непрацездатності.

2. Визначити на якому підприємстві робота з профілактики травматизму була за останні 4 роки краще організована. На першому підприємстві середньосписковий склад протягом вказаного терміну склав 150 осіб, сталося 12 нещасних випадків із загальною кількістю 120 днів непрацездатності, а на другому підприємстві ці показники були відповідно рівні 150 осіб і 24 нещасних випадків та 96 днів непрацездатності.

3. Розрахувати розмір одноразової допомоги потерпілому, який 25 вересня 2023 року смертельно травмувався під час виконання робіт підвищеної небезпеки. Експертна комісія встановила, що порушення вимог безпеки праці було первинне свідоме. На утриманні потерпілого було 3 дітей.

4. Розрахувати розмір одноразової допомоги потерпілому, який 15 лютого 2024 року смертельно травмувався під час виконання робіт підвищеної небезпеки. Експертна комісія встановила, що нещасний випадок стався в результаті незадовільного стану електрообладнання. На утриманні потерпілого була дитина.

5. Для оцінки соціальної ефективності заходів з охорони праці необхідно розрахувати скорочення кількості робочих місць, що не відповідають вимогам нормативних актів щодо безпеки праці. Відомо, що кількість робочих місць, що не відповідають вимогам санітарних норм до проведення заходів ставила 26, після проведення заходів – 17, загальна кількість робочих місць – 85.

6. Для оцінки економічної ефективності заходів з удосконалення умов та охорони праці необхідно визначити скорочення витрат робочого часу за рахунок зменшення рівня захворюваності, якщо кількості днів непрацездатності через хвороби чи травми, що припадають на 100 працюючих відповідно до і після проведення заходів, – 1940(1844). Річна середньооблікова чисельність працівників складає 520 осіб.

7. Розрахувати скорочення чисельності працівників, які працюють в умовах, що не відповідають санітарним нормам. Відомо, що чисельність працівників, які працюють в умовах, що не відповідають санітарним нормам до проведення заходів становила 26 осіб, а після проведення заходів – 16 осіб. Річна середньооблікова чисельність працівників складає 220 осіб.

8. Визначити економічну ефективність заходів з охорони праці на підприємстві, якщо річна економія внаслідок зниження виробничого травматизму становить 36,88 тис. грн, а витрати на впровадження заходів для попередження нещасних випадків за попередній та звітний період відповідно склали 54,1 тис. грн та 97,85 тис. грн.

9. Визначити коефіцієнт економічної ефективності заходів, якщо витрати на підприємстві для попередження нещасних випадків за звітний період склали 95 тис. грн, а річна економія внаслідок зниження виробничого травматизму і окремих статей собівартості становить 45 тис. грн.

10. Визначити матеріальні наслідки травматизму на підприємстві, якщо кількість людино-днів непрацездатності від травм за звітний період склала 190, а середня денна заробітна плата одного працівника – 324 грн.

11. Визначити річну економію внаслідок зниження виробничого травматизму, якщо відомо, що матеріальні наслідки виробничого травматизму в попередньому і звітному роках відповідно склали 45,7 тис. грн та 43,2 тис. грн.

Рекомендована література [2, 3, 10, 22].

3. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота здобувача вищої освіти є важливою складовою освітнього процесу, яка спрямована на формування самостійності у пошуку інформації, вміння аналізувати, узагальнювати інформацію та приймати відповідні рішення.

Підсумком самостійної роботи над вивченням змістового модуля «Охорона праці в галузі» є ознайомлення з питаннями, що не розглядаються під час лекційних занять.

Завдання для самостійної роботи подані в табл. 1.

Таблиця 1

Рекомендовані завдання для самостійної роботи

№ зп	Тема самостійної роботи	Короткий зміст
1.	Система управління охороною праці в галузі	Навчання ризик-менеджменту як інструмент для вдосконалення СУОП.
2.		Галузеві та регіональні системи управління охороною праці.
3.		Служби охорони праці місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування.

Рекомендована література [2, 3, 8, 9, 13, 20, 21].

Теми для самостійного опрацювання та отримання додаткових балів

Для підготовки тез доповідей на конференцію

1. Актуальні питання управління охороною здоров'я та безпекою праці.
2. Аналіз сучасних викликів та загроз в охороні праці у контексті європейської інтеграції України.
3. Актуальні питання охорони праці у контексті сталого розвитку та європейської інтеграції України.

4. Сучасні проблеми охорони праці у контексті європейської інтеграції України.
5. Пріоритетні напрями розв'язання проблемних питань у галузі безпеки.
6. Імплементация міжнародних стандартів для підвищення рівня безпеки праці.
7. Безпека персоналу в умовах військового конфлікту.
8. Проблеми забезпечення пожежної та техногенної безпеки на підприємстві.
10. Правові аспекти проведення медичних оглядів працівників.
11. Формування ризик-орієнтовного мислення у здобувачів освіти та у працівників підприємств.
12. Ризик-орієнтоване мислення як базисна основа інноваційності системи управління безпекою розвитку підприємства.
13. Ризик – невід'ємний елемент в управлінні підприємства.
14. Ризик-орієнтоване мислення безпечної праці для працівників підприємств.
15. Культура безпеки як важливий елемент підвищення ефективності СУОП.
16. Інтеграція соціальної відповідальності в професійну практику.
17. Інтегрована система управління, створена на ризик-орієнтованому підході.
18. Проведення оцінки виробничих ризиків – важливий крок до забезпечення захисту здоров'я та життя працівників.

Примітка: відповідно до «Порядку оцінювання програмних результатів навчання», зазначених у силабусах навчальної дисципліни у розрізі кожної ОПП, здобувачі мають можливість отримати додаткові бали до поточної складової оцінки за участь в конференції – 5 балів.

Теми для підготовки рефератів, есе

1. Аналіз стану охорони праці та травматизму на виробництві.
2. Основні причини виробничих травм і професійних захворювань в галузі професійної діяльності.
3. Міжнародні норми соціальної відповідальності.
4. Соціальна відповідальність у сфері трудових відносин.
5. Колективно-договірне регулювання соціально-трудова відносин.

6. Регулювання трудових відносин в умовах воєнного стану.
7. Особливості охорони праці жінок, неповнолітніх, осіб з інвалідністю та людей похилого віку.
8. Програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища.
9. Організація використання фізичних вправ, психофізичного тренінгу, методів самоконтролю з метою збереження та зміцнення здоров'я, профілактики захворювань та забезпечення фахової дієздатності.
10. Психологічна безпека особистості.
11. Аналіз умов праці в галузі професійної діяльності за шкідливими та травмонезбезпечними чинниками.
12. Психофізіологічні причини виробничого травматизму.
13. Санітарно-гігієнічні вимоги до умов праці в галузі професійної діяльності.
14. Оцінка чинників виробничого середовища та трудового процесу.
15. Раціональні заходи та засоби поліпшення стану виробничого середовища для здійснення професійної діяльності.
16. Вимоги безпеки до облаштування робочих місць, що сприяє ефективній та безпечній праці персоналу.
17. Безпека праці під час експлуатації персональних комп'ютерів на робочих місцях.
18. Актуальність питань пожежної безпеки.

ПИТАННЯ ГАРАНТОВАНОГО РІВНЯ ЗНАНЬ

Перелік питань можна переглянути [тут](#) (див. стор. 9-10).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Безпека життєдіяльності та охорона праці: підручник / за ред. В.В. Сокурєнка. Харків, 2021. 308 с.
2. Вовк Ю.А., Вовк І.П. Охорона праці в галузі: навч. посіб. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А. URL: <https://cutt.ly/8gUwhsv>
3. Основи охорони праці: підручник / за ред. М.П. Гандзюка. URL: <http://surl.li/qnrat>
4. Охорона праці (питання та відповіді): довідник URL: <https://cutt.ly/ugUeGfm>
5. Пожарова О. В. Охорона праці: навч. посіб. Одеса, 2022. 86 с.

Нормативно-правова

6. ДСТУ 2293:2014 Охорона праці. Терміни та визначення основних понять. URL: <https://cutt.ly/ngUwKGT>
7. ДСТУ ІЕС/ISO 31010:2013. Керування ризиком. Методи загального оцінювання ризику. URL: <https://khoda.gov.ua/image/catalog/files/dstu%2031010.pdf>
8. Законодавство України про охорону праці. URL: <https://education.profitteh.kiev.ua/mod/page/view.php?id=66>
9. НПАОП 0.00-4.35-04 Типове положення про службу охорони праці. Наказ Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255. Редакція від 14.04.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1526-04>
10. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України. *Відомості Верховної Ради*. 1999. № 46-47. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>
11. Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 квітня 2019 р. № 337 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-2019-%D0%BF#Text>
12. Про внесення змін до Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 січня 2023 р. № 59. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/59-2023-%D0%BF#Text>
13. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>

14. Про затвердження Державних санітарних норм та правил «Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу». Наказ МОЗ України від 08.04.2014 р. № 248. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0472-14#Text>

Допоміжна

15. Міжнародний стандарт SA8000:2001 «Соціальна відповідальність». SAI SA8000: 2001 Social Accountability International. URL: https://www.assistem.kiev.ua/doc/sa_8000-2001_rus.pdf

16. Міжнародний стандарт ISO 26000:2010 «Настанова по соціальній відповідальності». ISO 26000: 2010 (Draft) Guidance on Social Responsibility. URL: <https://cutt.ly/ggUeflF>

17. Міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007 Occupational health and safety management systems – Requirements. Системи менеджменту охорони праці – Вимоги. URL: <https://cutt.ly/PgUejmO>

18. Міжнародний стандарт ISO 45001:2018. Occupational health and safety management systems – Requirements with guidance for use. Системи менеджменту охорони здоров'я і безпеки праці – Вимоги та рекомендації до застосування. URL: <https://cutt.ly/QgUelwI>

19. Дідур К.М., Дмитрюк С. П. Економічна ефективність впровадження заходів з охорони праці. *Агросвіт*. 2020. № 5. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/5_2020/8.pdf

20. Гільперт В.В. Навчання ризик-менеджменту як інструмент для вдосконалення СУОП. *Охорона праці*. № 8, 2019. С. 14-16.

21. Науково-виробничий журнал «Охорона праці». URL: <https://ohoronapraci.kiev.ua/journal>

22. Розрахунок економічної ефективності заходів для запобігання нещасних випадків на виробництві URL: <https://cutt.ly/zMt3azQ>